

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ÆGTESKABSSVINDEL I DET ATTENDE AARHUNDREDE.

MED PERSONALHISTORISKE OPLYSNINGER OM DE IMPLICEREDE.

Af *Richard Høeg Brask*.

Nelle hed han, og en Nelde var han; Kvinderne brændte sig paa ham! Hans fulde Navn var *Friderich Christian Nelle*, og han fødtes d. 10^e October 1761 i Ullensaker i Norge som Søn af Regimentsfeldskær, senere Stadschirurg i Christiania *Peter Christian Nelle*, f. c. 1729 i Altona, død d. 1^e Januar 1800 i Christiania, og Hustru *Elisabeth Ulrika Reinhardt*, f. c. 1736 i Kjøbenhavn. Han lærte formodentlig Chirurgi hos Faderen og skal allerede som 14-aarig have været Underchirurg ved Hæren i Norge. Først i September 1782 — altsaa knap 21 Aar gl. — tog han dog den chirurgiske Examen og i Marts 1783 medicinsk Tentamen i Kjøbenhavn. Fra 30^e April 1783 til 7^e October 1789 var han Regimentschirurg i Norge, idet han derhos i Aarene 1787—89 praktiserede i Frederikshald. Saa flyttede han sin Virksomhed til Danmark; d. 19^e April 1790 udnævntes han til Distriktschirurg for Holbæk Amt med Bopæl i Holbæk, og i Danmark begyndte han ogsaa at virke som Kvindebedaarer. Han havde dog allerede da været i Ægteskab, idet han i sit 23^e Aar, d. 19^e Marts 1784, i Trondhjem blev viet til den 19½ aarige *Thale Marie Motzfeldt*, f. d. 16^e September 1764 som Datter af Dragonritmester *Johan Motzfeldt* og Hustru *Olave Christine Frederiksdatter Brun*; men Ægteskabet blev ikke af lang Varighed, hun døde d. 8^e Marts 1788. At Nelle allerede den Gang har set paa Penge, ses af, at han 2 Maaneder efter Brylluppet søgte om *venia ætatis* (Fuldmyndighedsbevilling) og til Støtte herfor henviste til, at han nylig var blevet gift med en Kvinde med nogle 1000 Rigsdaler. Han fik i 1788 Bevilling til at hensidde i uskiftet Bo med en Søn, der iøvrigt døde i Holmestrand i 1804 i sit 20^e Aar. Maaske har Hustruens Død været medvirkende til, at han søgte til Danmark!

Sammen med Nelle havde en anden Chirurg ved Navn *Weber* faaet Beskikkelse som Distriktschirurg i Holbæk Distrikt, men ingen

af dem var synderlig tjenstivrig: Weber gav slet ikke Møde, og Nelle kom først til Holbæk d. 18' Juni og rejste atter bort i August 1790; endnu i Februar 1791 var han ikke vendt tilbage, hvorfor Cancelliet i Marts tilskrev det chirurgiske Academi om at tilkjendegive Nelle, at han inden 4 Uger maatte indfinde sig i Holbæk og overtage sit Embede, ellers vilde det blive opslaaet ledigt. Academiet tilskrev da d. 11' Marts Nelle herom, og han har da vistnok pareret Ordre. Den forløbne Tid havde han imidlertid benyttet paa anden Maade!

I Kjøbenhavn levede der paa den Tid en midaldrende, velhavende Enke: Justitsraadinde *Ide Christine Erichsen, f. Bassebech*, og hende var Nelle paa en eller anden Maade kommet i Forbindelse med.

Hun var næsten dobbelt saa gammel som Nelle, idet hun var født i Kjøbenhavn i 1734, døbt 16' Juni i Frue Kirke, som Datter af Mursvend, senere -mester, *Jacob Christophersen Bassebech*, der blev begravet d. 8' December 1739 (Frue), kun 33 Aar gl., og *Cathrine Elisabeth Pedersdatter Liebe* (viede d. 13' August 1733 i Frue Kirke), som var født c. 1714 og altsaa blev en ung og — som det synes — livslysten Enke; hun trøstede sig hurtigt, allerede d. 29' Juli 1740 (Frue) ægtede hun Marskandiser *Hans Styver*. Heller ikke dette Ægteskab blev af lang Varighed: i November 1742 — Copulationsgebyr er betalt d. 12' d. M. til Vielse i Sct. Nicolai Kirke — giftede hun sig med Herretjener, senere Marskandiser — i Skattemandtallet for 1743 angives han at handle med gamle Klæder — og Øltapper (1771) *Hans Musberg, f. c. 1714*. Han holdt hendes Tid ud, d. 25' April 1772 døde Cathrine Elisabeth af »Brystsyege« og blev begravet d. 1' Maj s. A. paa Sct. Nicolai Kirkegaard. Hun fødte i sit første Ægteskab foruden Ide Christine to Døtre: *Inger Marie*, der døde ugift i Januar 1776 af »Brystsyege«, 39 Aar gl. (begr. 17' s. M. paa samme Kirkegaard), og *Cathrine*, som d. 8' Juni 1785, c. 46 Aar gl., blev viet til Tobaksspinder *Paulus Roslin* (død 74 Aar gl. d. 21' Juli 1800) og døde d. 22' Marts 1805 i Kjøbenhavn. Medens Ægteskabet med Styver var barnløst, fødte Cathrine Elisabeth i Ægteskabet med Musberg i hvert Fald 4 Børn, en Søn og tre Døtre, af hvilke sidste to overlevede hende.

Om Ide Cathrine Bassebechs Barndoms- og Ungdomsaar vides ikke synderligt, og det kan kun gisnes, at hun efter Moderen har arvet dennes tilsyneladende erotiske Temperament; hun blev confirmeret d. 1' October 1747 i Sct. Nicolai Kirke og er vel derefter kommen ud at tjene, fra Mikkelsdag 1758 til Paasken 1760 var hun i hvert Fald i Tjeneste hos en Enkefru *de Klinggraf, f. Grøn*, i Kjøbenhavn. D. 21' Juli 1760 fik hun udstedt Pas til Rejse til Sct. Petersborg. Hertil var nemlig hendes Kjæreste, Portræt-

maleren *Vigilius Erichsen*, draget et Par Aar tidligere, og her blev de formodentlig viede. Han var af samme jævne Oprindelse som hun; Faderen, *Niels Erichsen*, vist norsk, — en yngre Søn hed *Arve*, — var født c. 1693 og havde sit Erhverv fra Holmen;¹ ved Mandtallet efter Branden 1728 opføres han som boende i Strand Kvarter Nr. 10, havde Kone — hun hed *Marie Oder(s)* — og tre Børn og benævnes »Mester over Saugskjærerne ved Holmen«; i 1743 logerede Ægteparret i Rosenborg Kvarter Nr. 130: »Een Kone, hvis Mand *Niels Erichsen*, har været Mester paa Holmen og er bortrejst, fattige«. 1759 fik Manden, der da antagelig var Enkemand, en Almisse paa 2 Rdlr. af Particulairkassen, 1762 boede han i Farvergade, og d. 10' Maj 1765 blev han, der da benævnes fhv. Skibsbygger, 72 Aar gl., begravet paa Sct. Nicolai Kirkegaard fra Lille Færgestræde. I Ægteskabet fødtes 4 Børn, 3 Sønner og en Datter; der maa have været Kunstnerblod i Familien, alle 3 Sønner malede, om end kun een af dem har efterladt sig varige Spor i den danske Kunsts Historie. Det var den ældste, *Vigilius Erichsen*, der fødtes d. 2' September 1722 i Kjøbenhavn.² Om ham kan i det hele henvises til Dansk Biografisk Leksikon, 2' Udg., 6' Bind, idet der kun hertil skal tilføjes nogle enkelte Personalialia. Han blev confirmeret i Nicolaj Kirke 7—1—1742, altsaa i sit 20' Aar;³ i Kirkebogen findes tilføjet: »t. Dyval«, d. v. s. hos *du Wahl*, Maleren og Kunstkammerforvalteren, af hvem han var Elev. Det lykkedes V. E. ved sin Kunst at samle sig en temmelig betydelig Formue, idet han fik høje Honorarer; i »Samleren« VII 1930 pg. 99 omtaler Kunsthistorikeren Arist Pander ham saaledes: »— den berømmelige danske Kunstner som paa den Maade (nl. ved i Sct. Petersborg at portrættere en Række velstillede Magnater) opnaaede at tilfredsstille sin umættelige Trang til Penge — —«. Da han skulde vende tilbage fra Rusland til Danmark, averteredes i Sanct Petersburgskja Vjedomosti Nr. 100 for 1771, at »Hofmaleren Erichsen, der har sin Bopæl for Enden af Millionaja-Gade, overfor Sommerhaven, i den Grusinske Arveprins's Hus — —« agter

¹ En Brændevinmand i Borgergade *Erich Arfueson*, der skiftede i 1687 med sine Børn, kan have været hans Fader i 2' Ægteskab. (Kbh. Overformynderibog 1687).

² I Adresseavisen Nr. 117 for 11—6—1782 findes indrykket følgende Eftermæle: »Herunder hviler / den i Livet fredelige og i Døden salige / Justitsraad og Professor *Vegeilius Eriksen* / Fød 1722 den 2 September / og af Gud hjemkaldt den 24 May 1782 / i sin Alders 60de Aar. / Han kom i Tieneste hos Keyserinden af Rusland / 1758; men kom tilbage til sit Fædreland 1772. / Der, hvor Religionen nu har tabt en evig Tilbeder, / Staden en tro og redelig Borger, / En søm Hustru den bedste Ægtefælle, / Venner en oprigtig Ven, / og Konsterne en stor og heldig Dyrker.«

³ En anden Kunstner, *Thorvaldsen*, var maaske omtrent i samme Alder, da han blev confirmeret.

at lade bortsælge ved Auktion Guld, Sølvtoj, forskellige Billeder og Tryk (Arist Pander s. St.), hvilket ogsaa tyder paa, at han var velhavende, men at leve i Rusland var sikkert ogsaa dyrt. Faa Aar efter sin Ankomst vilde han rejse ud, formodentlig for at studere, og ansøgte om dansk Pas. I denne Anledning skriver den danske Legationssekretær *Schumacher* i Relation til Bernstorff, dat. Petersborg 16/27—2—1761: »— — Une(!) Peintre des Portraits, nommé Vigilius Erichsen, Sujet de Sa Mjté, et Homme tres habile et entendu dans son Art supplie Votre Excellence de vouloir bien lui faire avoir un Passaport royal pour voyager. Il compte d'aller a Ses propre fraise en France et en Italie et de retourner ensuite dans sa Patrie — — —.«⁴

Der blev da ogsaa udstedt dansk Pas for ham i det latinske Sprog, dat. Jægersborg 6—4—1761, i Overensstemmelse med hans Ønske, dog næppe til Tilbagerejse hertil. *Schumacher* takker under 8—5/27—4—1761 paa *Erichsens* Vegne *Bernstorff* for Passet; det kan dog ikke ses, om det er blevet benyttet. Regeringsforandringen i Rusland kan mulig have spillet med her! I det danske Gesandtskabs Relationer ses *Erichsen* iøvrigt ikke omtalt, bortset fra *Asseburgs* Rel. Nr. 137 af 29—11/10—12—1767: »— — Votre Excellence ne me dit rien si la Portrait de l'Imperatrice destiné au Roi Lui est parvenu. Il y a Pres de 3 Mois qu'il a été embarque a(!) Petersburg pour Copenhague. — —«⁴ Om *Erichsens* Hjemrejse staar i Forbindelse med *Pilos* Fald, som antaget i Artiklen i Biografisk Lexikon, er vist tvivlsomt, da han allerede i 1771 synes at være ved at bryde op fra Rusland, se ovenfor. Han fik 10—12—1772 Bestalling som Hof-Portrait-Maler og 7—10—1778 som Justitsraad (5 Kl. nr. 3); Originalerne ligge begge i Boets Papirer. Ved kgl. Ordre af 5—4—1773 tilstodes der ham 300 Rdl. aarlig »indtil anden Vacance«, se Partikulærkassens Regnskab 1774 fol. 61. 1. September 1779 (se Skatkammerets Skr. af 23—12 s. A., i Boets Papirer) fik han Tilladelse til i det mindste i 6 Aar at opholde sig, hvor han vil, uden at tabe disse 300 Rdl. ... Han og Hustruen vilde paa en længere Udenlandsrejse »paa nogle Aar« —, den 30—6 udstedtes der latinsk Pas for ham, og i denne Anledning gav han d. 4—7—1780 Hofconditor *Müller* og Lotto Advocat *Dankier* Fuldmagt til at føre fornødent Tilsyn med sine i Danmark efterladte Midler, ialt 19.000 Rdlr., altsaa en temmelig betydelig Sum, og hertil maa lægges det Beløb, som toges med paa Rejsen. Denne blev ikke af saa lang Varighed som ventet; allerede Aaret efter var Ægteparret igen hjemme, d. 23—7—1781 aflægger de to Fuldmægtige Regnskab for deres Bestyrelse af Midlerne. Det ses af dette Regnskab, at de for deres Mandant havde erhver-

⁴ Relationer fra det danske Gesandtskab i Sect. Petersborg. R. A.

vet Ejendommen Rungstedgaard »ved Hirschholm i Bircherød Sogn« for 5150 Rdlr.; Skødet blev udstedt d. 11. Juli og thinglæst d. 16. s. M.; Sælgeren var Greve *Christian Stolberg*, til Vitterlighed underskrev *C. D. F. Reventlow*, den senere Statsminister, og *Wendt*, R.s tidligere Hovmester, der endte som Overpræsident i Kiel og Gehejmeconferensraad.⁵ Erichsen har formentlig alt da været svagelig, hvad der kan have været Grund til Rejsens Forkortelse; han benyttede ikke de anbefalingsskrivelser til de danske Gesandter i Neapel — *Wedel-Farlsberg* — og Haag — *St. Sophorin* — som han havde faaet fra Udenrigstjenesten (begge ligger blandt Boets Papirer), og ej heller et Brev, som Maleren *C. A. Lorentzen* havde skrevet til Præsten *Jessen* paa Augustenborg; Brevet er dateret 25—5—1781 fra Paris, hvor de to Kunstnere da maa have været; Erichsen agtede aabenbart at rejse hjem over Sønderjylland. Mulig har han været videre om i Frankrig, det kan ses, at to Kufferter hjemsendtes fra Marseille. Som nævnt var Ægteparret allerede i Juli hjemme, der har ikke været megen Tid til Afstikkere. Efter Hjemkomsten boede Erichsen vistnok paa Rungstedgaard. Her oprettede de 14—5—1782 Testamente; den Arv, som efter Manden skulde tilfalde hans Slægt, skulde, forsaa vidt angik den da endnu levende Broder: *Erich Erichsen*, »der er noget enfoldig og egensindig og dertil en slet Husholder«, i hans Sted tilfalde hans Børn. Testamentet forsynedes d. 31. s. M. med kgl. Confirmation; men da var *Vigilius Erichsen* ikke mere, d. 22' døde han og d. 31' nedsattes hans Lig i Frederiks Tyske Kirkes Capel Nr. 24.

Enken overtog Boet; hun opgav strax Rungstedgaard, som d. 11—12—1782 tilskødedes Kammerherre *Chr. Wilh. Baron v. Guldencron* for 6.500 Rdlr., altsaa med god Avance. Købekontrakten var alt oprettet d. 18—5, altsaa paa Mandens Døds seng. Det synes, som om hun i de følgende Aar har boet i Kjøbenhavn; hun lod ikke Formuen ligge død; hun udlaante Penge paa Vexelobligationer, undertiden tillige mod haandfaet Pant, og kom maaske derved i Forbindelse med en Regimentskriver *Fugl*, som aabenbart ogsaa drev den Slags Forretninger; i Vejviseren for 1787 opføres Justitsraadinde Erichsen som boende i Ejendommen Nr. 167 paa Kongens Nytorv, men ved Folketællingen s. A. i Juli opføres den paagjældende Ejendom som beboet af nævnte *Fugl*, der var ugift, men havde mange Tjenestefolk, de fleste vel Skrivere; men Justitsraadinde Erichsen findes ikke! Det kan maaske antages, at hun gennem *Fugl* er kommen i Forbindelse med en anden Regimentskriver: *Ole Augustinussen Fremming*, som var gift med en Søster

½

⁵ Om Rungstedgaards Skæbne kan læses hos Christensen: *Hørholm*.

til Nelle.⁶ Det fremgaar af Dokumenterne, at Nelle havde Penge-mellemværende med Fugl i Forsommeren 1790, og det samme var Tilfældet med Fru Erichsen. Han har ad denne Vej lært hende at kende og blevet klar paa, at der var Chancer for Udplyndring af Guldfluglen! I Sommerens Løb fik han hende til at indgaa paa Ægteskab; hun var bedaaet af ham, og han synes at have lovet at ville respektere hendes Ret til at disponere over sine egne Midler. Den 3—8—1790 løste han i Danske Cancelli Kongebrev og den følgende Dag begyndte Svindelen.⁷

Havde Nelle haft oprigtige Hensigter med Hensyn til Giftermaalet, havde den lige Vej været at gaa til Brudens Sognepræst eller en anden Præst af Parrets Bekjendtskab; men det gjorde han ikke; han førte Fru Erichsen ud af Landet, om end ikke længere end over til Hveen, hvor han Dagen efter, den 4—8—1790, fik en forhenværende svensk Præst ved Navn *Mathias Gane*,⁸ som vel har været med i Komplottet, til »i nogle ubudne Vidners Overværelse i Kirken« (Biskop *Balles* Ord) at foretage en tilsyneladende Vielse, hvorom der naturligvis ikke er tilført vedkommende Kirkebog noget. Hvad der her skete, var efter svensk Ret, for ikke at tale om dansk Ret, ganske ugyldigt. Da Sagen i 1791 kom frem, afgav Consistoriet i Lund til Biskop Balle i Skrivelse af 7—9—1791 følgende Erklæring:

»Højærværdige Hr. Doctor og Biskop!

Da Consistorium haver erholdt Afskrift af Hans Kongl. Danske Mayst' under 3die August 1790 udfærdigede Kongl. Resolution angaaende Vielse imellem Regiments Feldtskiæreren Nelle og Fru Ida Sophia⁹ Erichsen, og deraf erfaret, at dem alleene var tilladt at sammen vies hjemme i Huuset, imod at erlægge den paabudne Accise efter Consumptions Forordningen, og naar intet andet befandtes, der lovligen kunde hindre deres Ægteskab, samt, at denne høje Tilladelse saaledes alleeneste gav dem Frihed til i Kjøbenhavn, men ikke andetsteds og langt mindre udenrigs, ved Vielse at fuldbyrde deres tiltænkte Ægteskab, men at de hverken have opfyldt nogen af disse Vilkaar hjemme i deres Fædreland, ikke heller, under deres Ophold her i Riget iagttaget det Forhold, som efter Sverrigs Lov bør foregaa et lovligt Giftermaal, ved at producere Skifte Brev for Præsten, da den eene er Enke, ey heller ladet foregaae behørig Tillysning i Kirken; Saa finder Consistorium, efter disse Omstændigheder, at den imellem Regiments Feldtskiæreren Nelle

⁶ *Frederik Fugl* døde 14—3—1795 i Ejendommen paa Kongens Nytorv. *Ole Augustinussen Fremming* var født i Christiania, døbt 14—3—1759 i Vor Frelsers Kirke der, Søn af *Augustinus Nielsen Fremming* og Hustru *Ellen Gulleruds* Datter. Han døde 24—5—1804 som Landfoged paa Sct. Jan. Man faar et Indtryk af, at de to Regimentskvartermestres *Virksomhed strejffede Aagerkarlenes*. Den fra Thorvaldsens Historie kendte Underfoged *Grønlund* var ogsaa med.

⁷ Expeditionen findes ikke tilført Sjællandske Registre; men det ses af nedenauførte Skrivelse fra Consistoriet i Lund, at den har existeret.

⁸ Sognepræst paa Hveen var da *Mouritz Kahl*.

⁹ Fejlagtigt for *Christine*.

og Frue Erichsen forrettede Vielse er aldeles ikke overensstemmende med Sverrigs Lov, hvilket Consistorium herved meddeler til Svar paa Deres Højærværdigheds under 17de May afgivne høytærede Skrivelse.

Forblive — — —

Lund d. 7 Sept. 1791.

Deres Højærværdigheds ydmyge Tjener

(sign.) *Olof Celsius.*

(paraf.)

Hr. Biskop Balle i Kiøbenhavn.¹⁰

Det vil iøvrigt ses, at Nelle skjulte, at han var Enkemand og derfor skulde ligesom Bruden præstere Skiftebrev; han hensad jo i uskiftet Bo. »Vielser« var altsaa betydningsløs. Nelle sagde naturligtvis intet, men lod Bruden, der var i god Tro, forblive i denne. Parret rejste tilbage til Kjøbenhavn, hvor det forblev i nogle Uger. I Slutningen af Maanedene samlede der sig uheldvarslende Skyer over Nelles Hoved. Skiftecommissionen greb ind og forstyrrede Idyllen. Paa Sct. Hans Hospital var i 1787 død en Datter af Vigilius Erichsens ovennævnte uheldige Broder Erich, der iøvrigt var afgaaet ved Døden sammesteds kort efter Datteren, og Hospitalet mødte op som Arving ved sin Inspektør og forlangte Skifte; Fru Erichsen — og Nelle — maa vist have faaet Skrupler, samtidig henvendte hun sig til Skiftecommissionen i samme Ærinde. Hendes Skrivelse var dateret d. 18', men kom først Skiftecommissionen i Hænde d. 24'; maaske skulde den give Udseende af at være den første!

Fru Erichsen havde det foregaaende Aar lejet en Lejlighed hos Vinhandler *Böhling* paa Hjørnet af Større Stræde (nu Holmens Kanal) og Gl. Strand (Ved Stranden), og Nelle var flyttet ind der, skjøndt hans rette Bopæl og Embedssæde var Holbæk; Lejligheden var dog opsagt til Flyttedag, og Parret stod aabenbart for Bortrejse, vist til Norge. Den 24—8 mødte Skiftecommissionen der og begyndte Registrering af Boet. Den gik ikke af uden Brydninger, Udflugter og ligefrem løgnagtige Anbringender. Nelle var mødt — men ikke Fruen — og opgav, at de var blevet viede »omtrent 3 Miile fra Kjøbenhavn i en Gaard, som hun tilforn har eiet og, saa vidt han erindrede, hed Rungsted, men Præstens Navn erindrede han ikke«! Første Løgn. Registrering blev derefter foretaget ved en Gennemgang af Værelserne og efter Paa-visning dels af Nelle dels af en Selskabsdame og en Tjenestepige. Den blev sluttet op ad Dagen, men genoptaget d. 27' s. M., idet Rekvirenten havde erfaret, at ikke alt skulde være opgivet, navnlig et større Oplag Brænde, hvoraf der dog kun forefandtes en halv Fav. Om Aftenen havde Rekvirenten dog større Held med

¹⁰ Erklæringen findes i notarialiter bekræftet Oversættelse blandt Boets Papirer.

sig. I et Spisekammer fandtes en stor Kuffert, som tidligere havde været skjult. Nelle og Fremming, som var kommet til, paastod, — næste Løgn — at Kufferten var Fremmings, og at denne havde pakket den med egne Sager, da han skulde rejse til Norge; dette benægtedes fra den anden Side, og der udspandt sig en lang Disput, men Fremming syntes dog en Tid at være tilbøjelig til at tillade, at Kufferten aabnedes. Han fjernede sig dog pludselig, og da Sagen atter d. 30^e genoptoges, var han kontrær: han vilde absolut ikke gaa med til at tillade Aabning, og hvis Retten skulde dekrettere saadant, vilde han strax appellere lige til Højesteret! Dette var imidlertid en tom Trudsel; Fremming havde ikke saa rent Mel i sin Pose, at han turde risikere noget. Retten lod Kufferten aabne, og i den fandtes en Del kostbare Guld- og Sølv-sager, som alt uden Tvivl havde tilhørt Vigilius Erichsen, deriblandt saaledes en Gulddaase med Katharina den andens Portræt i Emaillé, og paa Bunden laa Afdødes private Papirer, hans Kongelige Bestallinger, Anbefalingskrivelser m. m.¹¹ Kufferten blev forsegleet og deponeret i Banken, og Fremming, der jo var temmelig compromitteret, viste sig ikke mere under Sagen! Han ses virkelig at være rejst til sit Hjemland Norge. Efter at der var afholdt Auktion over Boets Løsøre, drog Nelle og Fru Erichsen ligeledes til Christiania, idet han indbildte hende, at han var blevet »Regiments Feltskiær« der. Indtil videre havde Nelle ikke overfor hende vist sig, som han virkelig var; men efter at de var kommet bort fra Kjøbenhavn, fik Fru Erichsen Kjærligheden at føle. I et Andragende om Skilsmisse, hun henimod Aarets Slutning indgav til Cancelliet, anfører hun, at hun »ved udvortes Anseelse og onde Raad-givere lod sig forlede til at ægte Nelle«, som, efter at hun er kommet bort fra sine Venner, lader hende lide den haardeste Medfart, visiterer hendes Lommer, kniber hendes Arme blaa — — — truer hende med, at hun skulde »sidde i Kammer med Jern for Vinduerne, idet det kunde siges, at hun var gal«. Da Nelle pure nægtede alt, og hun ingen Beviser havde, kunde Andragendet ikke fremmes.

Fru Erichsen var imidlertid sluppet ud af sit norske Fangenskab, hvor hun var blevet bevogtet af Ægteparret Fremming; hun havde fundet Lejlighed til at deponere de oprindelig hende tilhørende Effecter, som var blevet opsendte til Christiania, hos en Tredjemand under notarielt Segl, derunder bl. a. en Rejsevoغن og en Del Kufferter med hendes personlige Ejendele, havde atter faaet udleveret de sidstnævnte Effecter og ved Pantsætning af Vognen faaet Penge til at rejse til Kjøbenhavn for, hvilken Rejse skete i de første Dage af Januar 1791, hvorefter Fremming gjorde Ar-

¹¹ Disse Papirer ligger nu alle blandt Boets Papirer i Sj. L. A.

rest i de øvrige Effekter. I Kjøbenhavn rejste hun atter Sagen, idet hun nu vilde have den for Retten ved Søgmaal mod Nelle, hun søgte og fik beneficium paupertatis. Under Forhandlingerne herom, fra hendes Side hævdedes det, at hun var blevet berøvet alt, fremkom der navnlig fra Holbæk, hvortil Nelle som ovenfor nævnt var blevet nødt til i Marts at vende tilbage, saadanne Oplysninger om hans Færd, at Cancelliet ved Resolution af 1—2—1792 gik med til at sætte ham under justitiel Tiltale for samtlige de af ham udviste Forhold.

Det var to unge Holbæk-Piger, som han aabenbart havde forført under Foregivende at ville ægte dem. Den ene hed *Elisabeth Ortved* og var født i Holbæk 1—2—1774 som Datter af Kjøbmand *Jens Ortved* og Hustru *Ingeborg Christine Høeberg*. Forældrene døde begge i Elisabeths unge Aar, Faderen 14—5—1789 og Moderen 8—10—1791; hun blev begravet 17 s. M. i Holbæk. Paa Begravelsesdagen var der som da Skik et større Begravelsesgilde, og her var Nelle ogsaa til Stede og spillede en Hovedrolle. Skjøndt han hidtil havde hævdet at være Fru Erichsens rette Ægtefælle, følte han sig aabenbart nu ikke stærkt bundet; en knap 18aarig Pige var jo ogsaa mere tiltrækkende end en 57aarig Enke. Han havde tydeligt nok erobret den unge Pige med Storm; ved Gildet spurgte nogle af Deltagerne de to, om man kunde lykønske dem som forlovede, hvilket begge bekræftede! Nogle i Selskabet udtalte da, at de i deres Præsters Nærværelse — baade Sognepræsten og Kapellanen var med — uformodentlig var komne til et Ja-Ords-Gilde! Nogen Trolovelses-Tale blev dog ikke holdt, men det ses, at Sognepræsten betragtede det passerede som et Ja-ord, og Nelle tog Pigebarnet hjem til sig og beholdt hende, som Sognepræsten *Smith* udtrykker sig »til huuslig Dag- og Nat-Samqvem uden at agte paa den af Sognepræsten ved Ja-Ordet derimod givne Advarsel«. Pastor *Smith* fik Pigebarnet anbragt andetsteds i Byen hos en Madame *Selchau*, men Nelle hentede hende hjem til sig herfra. Det ses, at han i samme Maaned løste Kongebrev for at gifte sig med hende, hvad dog naturligvis ikke blev til noget. Der var Spørgsmaal om at ilægge de to elskende Bøder i Medfør af Forordningen af 19—2—1783 for »fortidig Sammenleye«, hvad dog ikke synes at være blevet realiseret. Maaske er Forholdet forholdsvis hurtigt, i hvert Fald midlertidigt, blevet køligere; Elisabeths Broder, der var Amtsfuldmægtig i Roskilde, greb ind, og Nelle var ikke stadig. I et Brev af 26—10—1791, altsaa 14 Dage efter Ja-Ordet, tilskrev han sit andet Holbæk-Offer, en Jomfru *Worsøe*, maaske en Apothekerdatter, et Brev, hvori han kaldte hende sin Kone, forsikrede om sin Kjærlighed og underskrev sig som hendes oprigtige Mand til Døden! At denne Kjærlighed ikke var ganske uselvvisk, fremgaar af, hvad Borgmester *Lund*

i Holbæk oplyser, at Nelle af Jomfru Worsøes Dragkiste havde udtaget Guld- og Sølv-sager til omtrent 200 Rigsdalers Værdi. Han lovede dog at levere Sagerne tilbage i December Maaned, men om dette er sket, kan vist være tvivlsomt.

Stiftsøvrigheden over Sjællands Stift: Stiftamtmand, Grev *Knuth* og Biskop *Balle*, slutter sin Erklæring af 7—1—1792 med at indstille til Cancelliets Resolution, »hvorledes denne Mand, der synes at have villet forføre det ene Fruentimmer efter det andet og unægteligen haver anstiftet megen Forargelse, bliver at anse efter Loven til Advarsel for andre ligesindede. — Før han er lovlig adskilt fra Fru *Erichsen*, kan Egteskabet ikke tilstedes ham med Jomfru *Ortved*, og her møder vel nye Hindring igjen fra Jomfru *Worsøes Side*. Ligesaa skal der og mangle ham desforuden Rigtighed for Skifte efter en forhen afdød Kone.«

Som nævnt blev Nelle da ogsaa tiltalt, og der paabegyndtes Forhør ved Holbæk Byret; men snart blev Sagen overgivet til to Assessorer i Hof- og Stadsretten som Kommissarier, og til dem overdroges ogsaa Skiftebehandlingen af det *Vigilius Erichsenske Særbo*. Men Nelle slap alt for heldigt fra sine Meriter! De tvende Assessorer var ikke altfor ivrige til at rode op i Sagen, de mente at savne Bemyndigelse til at drage Tiltalte fra hans Værneting og kunde, naar han var i Kjøbenhavn, ikke finde ham! Sagen løb ud i Sandet; og Nelle var forresten ikke særlig afficeret, han genoptog sit Forhold til *Elisabeth Ortved*, hvis det nogensinde har været afbrudt; i Slutningen af Marts 1792 rejste han til *Kalundborg* med hende, han stredes med de andre Chirurger og Læger i Holbæk og Omegn, klagede over Sognepræsten, rejste bort, naar det passede ham, saaledes var han i 1793 i *Göttingen*, ved hvis Universitet han d. 17' Marts blev Doctor paa en Afhandling om en *Skarlagensfeber-Epidemi* i *Frederikshald* i 1787 og følgende Aar. Der er dog rejst Tvivl om Sandfærdigheden heraf, idet der ikke i 1787—88 skal have været forekommet *Skarlagensfeber-Tilfælde* i *Frederikshald* (*F. C. Kjær: Norges Læger II*, pg. 150 ff. og norske *Intelligents-Sedler* 1798 Nr. 5). Nelle var forresten i Vinteren 1787 syg af *Forraadnelsesfeber* (*Tyfus*).

Tilsidst blev Stillingen dog uholdbar i Holbæk; i 1796 søgte han, idet han fremstillede sig som den forfulgte og paaberaabte sig en *Gigtlidelse*, paadraget i Felten, om Afsked og fik den i September, rejste strax hjem til Norge og bosatte sig som praktiserende Læge i *Skien*. Her faldt han til Ro, giftede sig — desværre kan det ikke oplyses, om dette skete før eller efter Fru *Erichsens Død* — med *Marie Rougtved*, en Datter af *Kammerraad* og *Foged* i *Nordre Telemarken Anders R.* (1732—1814) og 2' Hustru *Inger Zachariasdatter Simonsen* (1746—1817). Han døde i *Skien* 38—3—1821. I Anledning af en Ansøgning erholdt han i 1802

Attester fra Skien, hvori han kaldes »en ret godmodig, billig, nøjagtig og ret heldig Læge, der havde gjort sig fortjent til Ynde(!) og Høiagtelse«. I Skien kendte man aabenbart intet til hans antecedentia, og han har sikkert været i Besiddelse af stor personlig Charme, hvad Fru Erichsen ogsaa antyder i sin Omtale af ham; men nogen heldig Karakter var han ikke. Hustruen overlevede ham.

Hvorledes det senere gik de to Holbæk-Piger, har ikke kunnet oplyses. Fru Erichsen var den, der blev haardest ramt. Ikke alene blev hun stærkt ribbet økonomisk; i Enkeltheder kan det ikke oplyses, da Skiftekommissarernes Papirer brændte i 1807 med Assessor *Bærens'* Gaard, men det kan af de foreliggende Dokumenter bl. a. i Fugls Bo (Sj. L. A.) ses, at de rede Penge — derunder Vexelobligationer —, som tilhørte hende, smeltede hen til Fordel for de tre Herrer. Det Erichsenske Bo søgte i Fugls Bo at faa udbetalt c. 2000 Rdl., som skulde tilkomme det, af Mangel paa Bevisligheder kunde Kravet ikke gennemføres. Efter Søsteren Madame Roslin (død 1805) fik hun tillagt Rentenydelse af 2000 Rdl., hvad ikke tyder paa Velstand.

Hun synes ogsaa i sjælelig Henseende at være blevet paavirket, i sine sidste halve Snes Leveaar viste hun en besynderlig Adfærd, men saadant kan jo ogsaa skyldes Alderdomssvækkelse. I 1807 boede hun i en Bagergaard i Skindergade, som brændte ved Bombardementet, og hun maatte derefter indlogere sig i Magstræde; herfra kom hun i Huset hos en Sekretær, tidligere Consul *Erich Eeg* i Løngangsstræde, som havde kjendt Erichsen; om det var af helt uegennyttige Grunde, at han tog imod hende, kan vist være tvivlsomt. Hun havde for Vane at love sine Værter Guld og grønne Skove, dog først at udrede efter hendes Død! Og dette synes hun ogsaa at have gjort overfor Eegs, men for dem blev hun et rent Huskors; han karakteriserer hende og hendes Tilstand i en Henvendelse til hendes Slægt paa hendes sidste Dage, saalydende:

»Pro Memoria.

Jeg nødsages at anmelde for de mig ubekjendte (Slægtninge) af Enken efter Sal. Justitsraad og Professor Erichsen, som for 28 Aar siden bærede mig med Venskab, medens han boede paa Prinsens Pallæ, hvilket har bevæget mig til at antage hans forladte ældgamle Enke i Huus og Kost hos mig med en døende og af Saar stinkende Skiøde Hund. Jeg vil forbigaae at beskrive hendes mig forhen ubekjendte Sinds og Helbreds slette Forfatning, som jeg maa af Deres bestandige Fraværelse slutte mig til at være Dem tilfulde bekiendt. Jeg vil heller ikke opholde mig over det, at hun koster mig 1 r. om Dag, og at hun derfor kun betaler 2 Mk. 6 Sk.; men min agtværdige Kones og min Roe, Velfærdt, Ære og Sikkerhed nøde mig til at opgve for Dem, at denne Fru Erichsen, som holdes for at bære stædse skiult Kostbarheder paa sit Liv, gaar ofte i Byen, endog til ringe og ubekjente Folk; og bliver hiembragt endog ved Midnat, uden at vides af hvem, da disse aldrig lade sig see af os eller af Huusets Folk, og ofte kommer hun ene i Mørket Hjem;

begge Deele i slig Tilstand, at hun ej kan staae paa Beenene, og nu sidste Gang saa slet, at det syntes at gielde hendes Liv denne ganske Nat igiennem.

For at ende dette Uvæsen maa jeg efter min Pligt opfordre hendes Frender og fødte Arvinger uopholdelig at tage sig af hende, da jeg i manglende Fald nødes til at søge Øvrigheden om lovlig Hielp, til min og min Kones Befrielse for dette uventede Uhæld og dets muelige Følger
ærbødigst

Erich Eeg

Nr. 170 i Løngangs Stræde

E. S. Uagtet en Doctor højlig behøves, vil dog Frue Erichsen ej see nogen hos sig, saasom hun formeener sig kyndigen i Valg og Bruug af Medicamenter, end vores Læge.

Til St. *Jomfrue Rosalie* som bekiendt med de tilskrevne Frender, og bede om Ansvar for denne Anmeldelse.«

Dokumentet bærer følgende Paategning:

»Jomfru Roselin, boende i Compagni Strædet nær ved Raadhusstrædet paa 1ste Sal, hvor der hænger et Brænddevins Skilt, haver tilbagesendt mig denne Opfordring, med Beretning, at den strax blev tilstillet en Guldsmed Macholt og S. T. Hr Capitaine Berg, som declarerede hværken at ville have med omhandlede Moster at bestille, eller forventede sig nogen Arv af Hende.

Kjøbenhavn d 10 Januar 1809.

Erich Eeg.«

Hun døde hos Eeg d. 16' Januar 1809 i sit 75' Aar. Hele Arven efter hende blev efter Gjældens Betaling c. 250 Rdl., som Eeg forsøgte at faa Del i, men som tilfaldt tre Søsterbørn, derimellem den ovennævnte Guldsmed Machholdt, som dog nok kunde modtage c. 100 Rdl.

Kilderne ere i Hovedsagen Dokumenterne i de to Dødsboer i Sj. L. A. og Danske Cancellis Supplique Protokoller for 1790 og 1791.